

Data przesłania tekstu: 28 IX 2017 r.

Data przyjęcia tekstu do druku: 12 X 2017 r.

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/AKZ.2017.022>

Z rodzinnego archiwum. Prace laureatów konkursu edukacyjnego dla dzieci i młodzieży, Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Wrocław 2016, ss. 73.

Opolyte otwartości archiwów, zasadzie publiczności, dostępności do archiwaliów i budowaniu relacji z otoczeniem mówi się i pisze od kilku lat¹. Recenzowany album jest swego rodzaju ucieleśnieniem tych teoretycznych rozważań. Jest bowiem namacalnym dowodem na to jak doskonale archiwa mogą zaistnieć w przestrzeni społecznej, jak mogą przyciągnąć do siebie ludzi młodych, wciągnąć ich w opowieść o przeszłości, zaintrygować i zainspirować.

Archiwum Państwowe we Wrocławiu (APW) a dokładniej jego Oddział w Kamieńcu Ząbkowickim zorganizował regionalny konkurs edukacyjny „Z rodzinnego archiwum”. Został on objęty honorowym patronatem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Był adresowany do uczniów w wieku od 6 do 19 lat ze szkół powiatu kłodzkiego i ząbkowickiego, gminy Kamieniec Ząbkowicki, gminy miejskiej Dzieżonów, gminy Piława Górna i gminy Strzegom. Został przeprowadzony w czterech grupach wiekowych: klasy I–III szkoły podstawowej, IV–VI szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej w okresie od 1 X 2015 r. do 21 IV 2016 r. Celem konkursu, jak sami organizatorzy piszą, było zachęcenie dzieci i młodzieży do poznania historii swojej rodziny, rozbudzenie zainteresowań genealogią, budowanie więzi pomiędzy pokoleniami, wzrost aktywności młodych na rzecz środowiska lokalnego, ale także

¹ M.in.: W. Chorążyczewki, A. Rosa, *Zasada publiczności nowym paradygmatem archiwistyki?*, „Archiwista Polski”, nr 3, 2010, s. 23–42; M. Jabłońska, *Nowe wyzwania archiwów. Komunikacja społeczna i public relations*, Toruń 2016; A. Menne-Haritz, *Dostęp do archiwów czyli przeformułowanie archiwalnego paradygmatu*, „Archeion”, t. 104, 2002, s. 68–95.

kształtowanie świadomości historycznej i rozwój umiejętności artystycznych². Ponadto organizatorom zależało na zapoznaniu uczestników z archiwum państwowym i jego rolą w odkrywaniu przeszłości. Konkurs został przeprowadzony w trzech etapach: szkolnym (1 X 2015–29 I 2016), miejsko – gminnym (1 II 2016–26 II 2016) i końcowym (29 II 2016–31 III 2016). Całość poprzedziło szkolenie adresowane do nauczycieli pełniących w danej szkole rolę koordynatorów konkursu, zorganizowane w Oddziale Archiwum w Kamieńcu Żąbkowickim i poprowadzone w oparciu o dobre praktyki dokumentowania i ilustrowania historii przez genealogów Śląskiego Towarzystwa Genealogicznego oraz pracownika APW. W konkursie udział wzięło 320 uczniów z Polski i 50 z Czech. Do etapu końcowego zgłoszono 65 prac z 21 szkół oraz jedną pracę poza regulaminem. Prace konkursowe przyjęły zarówno formę plastyczną jak i multimedialną. Wszystkie one zostały opublikowane w recenzowanym albumie. Były to prace malarskie, rysunki, wyklejanki, komiksy, drzewa genealogiczne, albumy i kolaże. Pomysłowość, technika wykonania i koncepcja prezentacji historii swojej rodziny zaskoczyły komisję konkursową. W jej skład weszli pracownicy archiwów państwowych, archiwum miejskiego, Kuratorium Oświaty we Wrocławiu, Śląskiego Towarzystwa Genealogicznego we Wrocławiu oraz Międzynarodowej Sieci Muzeów Domowych. Komisja przy ocenie brała pod uwagę indywidualny charakter prac, kreatywność i pomysłowość autorów, a także wykorzystanie źródeł z archiwów rodzinnych oraz z zasobu archiwów państwowych. W wyniku obrad wyłoniono troje laureatów w każdej kategorii wiekowej oraz przyznano pięć wyróżnień. Wręczenie nagród przybrało charakter uroczystej gali, która odbyła się w siedzibie Oddziału Archiwum w Kamieńcu Żąbkowickim 21 IV 2016 r. Nim doszło do uhonorowania laureatów, archiwum zorganizowało dwugodzinne warsztaty archiwalne dla zaproszonych dzieci i młodzieży. Miały one okazję, w zależności od grupy wiekowej, czerpać papier, wykonywać drobne zabiegi konserwatorskie, odciskać pieczęcie a także wziąć udział w lekcji archiwalnej, zwiedzić archiwalne magazyny i poznać pismo neogotyckie. Wszyscy uczestnicy trzeciego etapu konkursu otrzymali gry i atlasy historyczne a zwycięzcy i wyróżnieni dodatkowo bony podarunkowe, audiobooki i książki. Pomysł organizacji konkursu, regionalnego ale na tak szeroką skalę, okazał się trafiony i stał się doskonałą okazją do pokazania archiwum jako dobrego i sprawnego organizatora, którego rola i znaczenie w przestrzeni społecznej, edukacyjnej, kulturalnej, naukowej małej ojczyzny jest nie do przecenienia. Wykorzystując naturalną ciekawość dziecka inspirowanego i wspieranego przez nauczycieli, opiekunów, rodziców i dziadków na każdym etapie prac, udało się organizatorom zjednoczyć wiele środowisk, władz lokalnych i oświatowych, przedstawicieli archiwów a w tym Naczelnej Dyrekcji Archiwów

² *Z rodzinego archiwum. Prace laureatów konkursu edukacyjnego dla dzieci i młodzieży*, Wrocław 2016, s. 6.

Państwowych (NDAP), nauczycieli, uczniów i ich rodziców, całej lokalnej społeczności wokół historii, rodziny i archiwaliów.

Recenzowany album został wydany przez APW w 2016 r. dzięki finansowemu wsparciu NDAP. Fotografie, które stanowią jego najistotniejszą część wykonał Ryszard Bacmaga. Album został wyposażony w spis treści oraz alfabetyczny wykaz autorów prac i poprzedzony przedmową Janusza Gołaszewskiego, Dyrektora APW oraz wstępem przybliżającym ideę projektu edukacyjnego „Z rodzinnego archiwum” autorstwa Anny Dziatczyk z Oddziału Archiwum w Kamieńcu Żąbkowickim. Część ilustracyjną otwierają reprodukcje dwóch plakatów promujących wydarzenie oraz fotorelacje z przeprowadzonych warsztatów archiwalnych i gali wręczenia nagród laureatom konkursu. Prace prezentowane w albumie otrzymały układ zgodny z kategoriami wiekowymi przewidzianymi w konkursie, a wewnątrz grup z uwagi na zajęte miejsce. Jako ostatnia została zaprezentowana praca, zgłoszona poza konkursem, która otrzymała nagrodę specjalną Dyrektora APW. Łącznie w albumie zaprezentowano 66 prac. Przygotowanie obiektów do publikacji nie było łatwym zadaniem, głównie ze względu na różną formę prac, w tym prace przestrzenne i multimedialne. Autor fotografii poradził sobie jednak z tym zadaniem bardzo dobrze, prezentując konkursowe prace w całości lub w części, oddał niepowtarzalny charakter każdej z nich. Wyeksponował także wizerunki zwycięzców wykorzystując fragmenty ich własnych prac. Cała oprawa graficzna zasługuje na wyróżnienie. Album bowiem ma charakter kolorowej książki przygotowanej przez dzieci i dla dzieci. Jest pełen wielobarwnych ilustracji, wyszukanego kroju pisma, tęczyowych elementów graficznych. Opowiada o rzeczach bardzo ważnych, z perspektywy dziecka i jego sposobu postrzegania świata. Opis każdej z prac ogranicza się jednak tylko do imienia i nazwiska autora, zajętego miejsca oraz nazwy szkoły, którą reprezentuje. Brakuje w opisie techniki wykonania, która jak wynika ze wstępu, była bardzo zróżnicowana oraz informacji o wykorzystanych źródłach, co mogłoby dodatkowo pokazać stopień zaangażowania autora w przygotowanie pracy.

Konkludując. Pomysł organizacji konkursu i jego organizację, w którą udało się włączyć tak wielu ludzi z różnych środowisk, należy uznać za wzorowe i godne naśladowania. Idea konkursów jest bowiem doskonałym narzędziem docierania do ludzi młodych, którzy lubią wyzwania. Jest także doskonałym narzędziem promocji i zdobywania rozgłosu dla ich organizatorów³. Pozwala zjednywać ludzi wokół szczytnych idei, zwracać uwagę społeczeństwa na istotne sprawy a przede wszystkim angażować i zachęcać do działania. Dla archiwów to doskonałe narzędzie promocji instytucji i po-

³ M. Jabłońska, *Konkurs na najlepszą pracę dyplomową z zakresu archiwistyki jako narzędzie zdobywania dobrego publicity*, „Archiwista Polski”, nr 1, 2011, s. 75.

pularyzacji zasobu⁴. Organizując takie konkursy uczymy młodych szacunku dla historii, dbałości o pamiątki przeszłości, znaczenia i roli archiwów w zachowywaniu śladów naszych przodków. Przygotowanie i wydanie drukiem publikacji, pokłosa akcji, potęguje tylko ten efekt, wzmacnia przekaz, daje satysfakcję uczestnikom konkursu i wszystkim tym, którzy ich wspierali.

Marlena Jabłońska
(*Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*)
mjablon@umk.pl

⁴ Konkurs zorganizowany w Kamieńcu Żąbkowickim doskonale wpisuje się w projekt „Zostań rodzinnym archiwistą!” realizowany przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych i Polskie Radio (8 VI–26 X 2013 r.) i idei „Archiwów Rodzinnych” propagowanej przez NDAP, https://www.archiwa.gov.pl/pl/809-archiwa_rodzinne (dostęp 27 IX 2017 r.)